

DISCURSIVE STRATEGIES IN AUREL PANTEA'S POETRY

Luminița Chiorean, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Târgu-Mureș

Abstract: Through confession, an expressionist type of approach which provides the poetic text with authenticity and self-reflexivity, which entails an understanding of the world through its own perspective, combined with subversive strategies of neo-Expressionist and Postmodernist sort, such as intertextuality, processuality, the configuration of the real through écriture and textualization, resemantization as a form of dialogue with one's own past, in Aurel Pantea's poetry otherness will always be inside: an inner otherness.

Keywords: subversive strategies, neo-Expressionism, Postmodernism, intertextuality, processuality, textualization, resemantization.

Sub sentimentul acut al plecării din „patria inflamată de mesaje”, Aurel Pantea se lasă „născut” (pentru a câta oară?) de poezie, singura-i legitimă „stăpână”. Recunoscându-i carențele biografismului: „tu n-ai biografie,/ nici bios n-ai și nici scriitura biosului”, scriitorul dă drepturi depline semantismului poetic, atroce, stihial chiar, să treacă evenimente din propria biografie (câtă e lăsată de poet să plece de la el, părțile obsesive – dispreț, dragoste, răzbunare, indignare – limbajele (i)mediate ale *Nimicitorului*), în contul poeziei. Chiar dacă efectul „substituirii” confesive va fi echivoc, căci nu se poate ști cine pe cine devorează (poetul? poezia?) - „seninătatea sulfurică,/ ea îmi mănâncă poemul” - i se oferă cititorului alternativa lecturii poetice. Mai întâi, chiar nefiind întrutotul de acord cu postmodernitatea (și pledând mai ales pentru neoexpresionism), textualizând existențe, poetul ajunge la „textistențe”¹, formulă cărtăresciană prin care se explică unificarea textului cu existența; astfel textul și realul se contopesc, se afirmă și se neagă alternativ: „devenim una cu parola neagră[...]/ un pământ ondulat ca emoția/ ne spune adevăratul nume”. În același timp, insistă și se configurează atitudinea expresionistă și, mai mult, rămâne fidel acestui „angajament teribil” (crez poetic), așa cum afirma într-un interviu: „[...] Toți marii poeți transilvăneni [...] au, aproape fără excepție, sensul suferinței. Nu iau existența în derâdere” (interviu)

Aflat în/ la cumpăna receptării poemului, în funcție de selectarea materialului poetic, criticul are competența (și autoritatea) încadrării operei într-un anume curent literar: fie în neoexpresionism, după Al. Cistelean; fie în postmodernism, după Virgil Podoabă. Mai mult sau mai puțin critic, cititorul alege „confesiunea” poetului drept vinovată de discursivizare (antrenată de negație), împărtășind „existențele” poetice, odată ce, fără de veste, intervine ca locutor în dialogul provocator al vocilor poetice identitare: „subiectul liric și subiectul existențial vorbesc în piața identității”, intenționată, chiar programată întâlnire dintre eul auctorial textualizat și eul empiric.

Subminarea distincției identitare, dintre *persona* și *persoană*, constă în inserarea în textul poetic a datelor biografice, a diseminării poetului în propria-i poezie, fiind vorba atât de *stil*, cât și de *signature*². Astfel, este posibilă pluralitatea eurilor prezente uneori ca persoană biografică – „Biografii ejaculate, / voci ieșite dintr-o gură prăbușită, stau în propria-mi vârstă/ ca într-un ștreang”, o sumă de atitudini, hobby-uri, observații, alteori ca o recurență textuală ce optează pentru disimulare și parodie sau identificată prin pasiunea scrisului și a comunicării poetice: un eu nostalgic, amabil, pasional, frivol, stupid, uneori chiar depresiv, atitudini alternându-se cu spiritul ludic, ironie, umor, înclinație spre maximă, sentință (în ultima parte a poemului, versuri traduse în latină de Marcela Ciotea).

¹ Trecerea corpului în literă. Textuarea vizează o definiție antropocentristă a ființei în tiparele unei disocieri profunde față de predecesori, în strânsă legătură cu conceptul de autenticitate. Pe de-o parte, se insistă pe deconstrucție și interpretare, iar pe de altă parte, se accentuează pactul somatografic, scrierea cu propriul trup sau scriitura care devine trupul autorului.

² Signatura constă în funcția ambivalentă a limbajului: în ciuda absenței din text a semnatarului, signatura indică „o formă transcendentă de a fi prezent” (apud Derrida, *Signature*).

„Fondul meu e melancolic, mărturisește Poetul, dar e o melancolie din aceea plină de umor, care este invadată de propriile umori lăuntrice, care parazitează toată viziunea senină asupra existenței. Natura mea este extrem de înclinată spre voluptate, spre plăcerile intense, mari, până la dezechilibru”³, „un dat fatal”, motivat de Dumitru-Mircea Buda prin „exorcizarea obsesiei [...] care își cere, cumva implacabil, descărcarea narativă.”⁴ Ne referim la „micronuvela” *Blanca* (Editura Arhipelag XXI, 2014)⁵, „un fel de jurnal ficționalizat, stilizat cu rafinament și încărcat la voltaj livresc, [...] un text exorcizant, care se țese, involuntar, delirant, irațional, himeric din dezvoltarea interioară a unei traume”, în care „dorința pasională, atracția erotică fatală [e] ca o chemare implacabilă a neantului”⁶

Prin firea bonomă, prin generozitatea față de celălalt în căutarea de răspunsuri care să (in)confirme adevărurile despre existență, despre ființă și, mai ales, despre Sine, „Nimicitorul”, cel din urmă volum de poezii al lui Aurel Pantea, apărut la Ed. Limes, 2012, dar nu ultimul proiect poetic, pare a fi (dacă nu chiar este) „poemul-fantă” între „generații poetice”: generația poeziei optzeciste și cea a poeziei douămiiste. Faptul poate fi confirmat, mai cu seamă, prin apropierea nostalgică de „ultimul” Nichita Stănescu, fie și printr-o trimitere la confesiune: așa cum, pentru primul, „opera e biografia poetului”, la fel și pentru celălalt confrate, biografia lui e Poezia – „a vorbi despre alții [decât despre sine] e o scriitură fadă”, iar *Nimicitorul*⁷ propune poemul despre poezie: „Vii dreaptă în sperietura mea ca un stol, [...] și n-ai biografie,/ deci nu se pune în cazul tău problema morții./ n-ai bios și n-ai nici scriitura biosului, tu nu vei muri,/ tu vii dreaptă în sperietura mea și toată lumea va ști/ că ai trecut pe acest loc precar, toate semantismele/ umblă cu cuțite mari, să suprimă locul precar.”- ... poezia, ca și existența omului, este „precară”. Limbajul metapoetic, definitoriu pentru scrisul postmodern, vorbește de la sine: „tu [trup poetic] vii și treci, puțin îți pasă, ești un simplu abis semantic”, în care „limbajul se întâlnește cu sine și înnebunește” (parodiare a poeziei moderne).

Poemul lui Aurel Pantea este o confesiune - „Pentru mine, scrisul este o confesiune [...]” (interviu)⁸, optând pentru explorare (ca poetică modernistă) din perspectiva subiectivității rizomatice⁹, intenționat distorsionată spre a capta evenimentele ce urmează a fi transpuse în memoria colectivă a cititorilor, insistând pe dedublare, pluralism actanțial și predispoziție bovarică: o succesiune de „pante(a)morfoze”, în sensul căutării dramatice a corporalității activate de avataruri, prezente în izotopii ale experiențelor și ale rugăciunii, ale iubirii, respectiv ale timpului, toate pledând pentru logos poetic și poezie. Așadar, spațiul poetic are funcția unui confesional, în care se desfășoară spovedania poetului și a cititorului, deopotrivă. Pentru Pantea, poezia e un spațiu credibil, de vreme ce pledează pentru „o confesiune totală” desfășurată într-un prezenteism: „Actul expresiei poetice este acesta: tu mă provocă la o confesiune și eu o mărturisesc acum – deci actul expresiei poetice este momentul confesiunii totale, încercare de a ajunge la confesiunea totală.[...] Scrisul fiecărui poem e un angajament total al ființei, necunoscut niciodată până la capăt.”¹⁰

Parodicului și disimulării li se adaugă confesiunea - vorbind explicit despre sine însuși, poetul își creează alter ego-uri textuale, prin asumarea pluralității de corpuri și euri, instanțe topite într-una singură: corpul spectral. Prin confesiune, tip de abordare expresionistă, consumată într-un limbaj autarhic¹¹, limbaj autonom, original, unic și irevocabil, a cărui referențialitate este „o

³ Pantea, Aurel, „Aș vrea ca ultimele cărți pe care le scriu să fie cărți de rugăciune”, Interviu realizat de Dia Radu pentru *Formula AS*, nr. 998/ 2011.

⁴ Dumitru-Mircea Buda, „Poetul în infernul memoriei”, în *Cultura*, nr. 471/ 12 iunie 2014.

⁵ *Blanca. Fragmente din însemnările unui resentimental*, Editura Arhipelag XXI, Tg. Mureș, 2014 - proiecția firii romantice a lui Aurel Pantea, care preferă momentele contemplative oricărei stări conflictuale detonate de nepotrivirile lumești, de unde și „revenirea” la sentiment: „dispreț, dragoste, răzbunare” – după cum susține poetul.

⁶ Dumitru-Mircea Buda, art. cit.

⁷ „Cheia” lecturii operei poetice a lui Aurel Pantea, având în vedere unitatea subiectului poetic, se află la nivelul poemului „unitar”/ volum.

⁸ Pantea, Aurel, „Aș vrea ca ultimele cărți ...”, *Interviu citat*.

⁹ Subiectivitatea rizomatică se referă la reiterarea punctelor de intersecție în care evenimentele asociate trăirilor întâlnesc cuvintele, limbajul poetic.

¹⁰ Aurel Pantea, interviu.

¹¹ Roland Barthes, *Gradul zero al scriiturii*, traducere de Al. Cistelean, Editura Cartier, Chișinău, 2012.

mitologie personală și secretă a autorului”, limbaj ce solicită o „hipofizică a cuvântului” - o coborâre înlăuntrul cuvântului poetic, de unde, apologia limbajului poetic, ce pledează insistent pentru „un infralimbaj, care se elaborează la limita dintre lume și trup”¹²: „La fiecare mișcare a nimicitorului, lumea nu devine/ mai încăpătoare, dar apare/ un 0 (zero) urât și larg, nimeni nu și-l asumă,/ nimeni nu semnează pe el”.

Confesiunea conferă autenticitate și autoreflexivitate textului poetic, care trimite la înțelegerea lumii prin propria perspectivă, coroborată cu strategii subversive neoexpresioniste și postmoderniste, precum: intertextualitate, procesualitate, configurarea realului prin scriitură și textuare, resemantizare ca formă a dialogului cu propriul trecut, recunoscând că „literatura nu e altceva decât o scriere de sine” (Foucault)

Strategiile subversive trebuie gândite ca tehnici ale producerii de „Sine”; de aici, relația sine – pluralitatea de sine, poezia oferind tehnici „compensatorii”.

În poemul lui Pantea, alteritatea se va afla mereu înăuntru: o alteritate interioară (mise en abyme), căci identitățile-avator vor fi editări ale refulării conștiinței artistice ale scriitorului dominat de sentimentul morții: „Doamne, sunt îngropat, din lăuntru meu urcă spre ceruri/ bestia învingătoare” sau: „Cade adânc în noi grăuntele conștiinței morții,/ tu și eu suntem tare departe și privim/ lanurile întinse și secerătorii./ în moartea mare, crește desfrânarea,/ floarea prădătoare”.

În plus, suntem surprinși de atitudinea bovarică - mă las înghițit de propriul eu, de propria poezie care mă naște, mă observ ca alteritate, creez înlăuntru meu: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas/ de iubită părăsită, de ce nu mă mai iubești, sunt maica ta,/ tu îmi vorbești limba, mă mișc printr-un limbaj moale[...]/[...]maica mea îmi spune/ ai grijă de cuvântul lăcuit[...]/iubește-mă, mai spune stăpâna,/ te voi naște din nou[...].”

Călătoria în spațiul poeziei se face în raport cu sine, cu trăirea, prin introspecția solicitată de o conștiință poetică (acut) perceptivă: „dacă am putea [...] am privi cu pielea”. Se insistă pentru o paradigmă a tăcerii, ca stare germinativă, dar și ca refugiu în limbajul care vorbește, pe când poetul privește: prin urmare, „cea din urmă strategie de evadare din captivitatea limbajului, este că poetica vorbirii se vede substituită prin poetica privirii.”¹³

În acest poem al *nimicitorului* din subteranele inimii, poetul își declină competența expertului în „curgerea ofidiană a simțurilor”, contemplând omul din afara vs dinăuntru lui printr-o alternanță ludică dintre underground și back-ground-uri ce propun secvențiale biografice ale naratarului corespunzătoare măștilor lirice, travestiului ce ascunde identități „incognito” ce poartă amprenta *nimicitorului*.

Astfel, un prim referent îl constituie cotidianul: „Oameni pe stradă, cum îi simți, ca o pastă,/ secretați de un puls fără nivel, depărtați și teribil de inumani,/ cu glasurile răzbind dintr-o deplorabilă stare/ a imaginației[...]/ cu simțurile multă vreme neexersate” - cotidian amorf, monoton, diagnosticat „ca stare deplorabilă”: „ei sunt sfârșitul, ziua moartă, realitatea fără apeluri,/ făcută din lucruri de pe afară” – „omul rest”.

Celălalt referent, propriul trup, „propria-mi vârstă” și flash-urile din subteranele sau underground-ul existenței, „viziuni <<întrerupte>>, secvențiale, punctiforme”¹⁴, constituie de altfel trupul poetic: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas/ de iubită părăsită, de ce nu mă mai iubești[...]/ iubește-mă, spune stăpâna, te voi naște din nou”. În vederea recuperării corporalității pierdute, poetul apelează la distopie (sau heterotopie), accesând ambele sensuri postmoderniste: atât sensul imaginal sau antropocentric, prin care litera/ limbajul poetic este o anagramă a corpului, scrisul funcționând ca „aventură a căutării trupului” (cf Crăciun), cât și sensurile ludic și parodic, în care corpul este citit pe multiple niveluri, lectură marcată de ambiguitatea referențială ce constă în transformarea trupului în literă: un „corp transparent” (cf Kristeva), prezent în text prin deicticul „tu” nedefinit, ambiguu, un „tu” pendulând între naratar și narator, în care poetul este un „dincoace” al propozițiilor, frazelor și comunicării poetice.

Poemele lui Aurel Pantea iau pulsul vieții, propunând un demers autoscopic direcționat înspre vorbirea originară: „ne întoarcem în materia pură, fără buze,/ cu pământ în gură și cu propoziții/ devenim una cu parola neagră, [...]acolo/ un pământ ondulat ca emoția/ ne spune

¹² *Ibidem*.

¹³ Andrei Terian, „Negru pe negru”, în *Ziarul Financiar - Ziarul de Duminică*, 19 aug. 2013.

¹⁴ Al. Cistelean, *Diacritice*, Editura Curtea Veche, București, 2007, p. 158.

adevăratul nostru nume”. Prin urmare, drept avari ai „subiectului liric” vor fi *mutul, muțenia, limbajul întors către sine*: „împing limbajul, [...] am fost șters, am atins mutul”¹⁵ sau: „îmbată-te/ și lasă muțenia să muște” – „o pușcărie a muțeniei./ închide gura, închide-te, verbele aruncă din ele/ acțiunile ca pe niște morți, limbajul meu e un lung tunel/ spre liniști închise ca pupele...” – *nimfa (pupa)*, spațiu precar, dar totodată protector al alterității poetice. De parcă ar cocheta cu poezia, el greu se lasă re-născut: „și eu nu mă voi naște./ e o zi cețoasă și un domn își plimbă câinele, veneția sau aiurea.”

Dacă muțenia are rolul unei promisiuni eshatologice, tăcerea și taina sunt expectativele afișate de eul liric în speranța unei mântuirii coincidente cu penitența ori exercițiul spiritual. Muțenia insinuată în poeme ca o stare febrilă de inspirație nu e decât timpul accelerat și crepuscular al viziunii, în care se amestecă extazul și reținerea: „îmbată-te, crește din firidele timpului mugurul chipului ce va distruge./ îmbată-te, cineva se roagă pentru tine, îmbată-te./ și lasă muțenia să muște”; starea de beție lirică incită poetul în apropierea unei „burți de nu”, a unei latențe imaginative ce mușcă un teritoriu neminat, valoros, în totalitate fiind al poeziei.

În poemele-rugăciuni, germenii muțeniei sunt atribuiți *nimicitorului*, entitate generatoare de *nimic*, care reduce eul la o stare de edulcorație tacită: astfel, eul se izolează ca într-o asceză, revelându-i-se adevărata „față” a poeziei. Opțiunea la muțenie vine și din saturația unui discurs poetic repetitiv, o elocvență ce nimicește corporalitatea excesivă panteană: „Am vorbit, Doamne, și am scris, până m-am înnegrit/ cu totul, am crescut, Doamne, în vorbele mele, iar vorbele/ mele au crescut în mine și mi-au pus trupul în hău./ stau în trupul meu ca într-un abis, fiecare cuvânt îl adâncește./ că văd mișcând timpul și moartea, mâinile mele sânt întunecate./ Doamne, de vorbărie, îmi port trupul ca și cum propria-mi groapă/ aş purta-o, în el, limbajul se întâlnește cu sine și înnebunește” - de aici, oboseala, sfârșeala ca efecte ale scrisului-ziditor al unei subiectivități excesive, care izolează poetul într-un labirint al propriului limbaj, pe când ființarea în trup insinuează amenințarea timpului și a morții, o pecetuire a limbajelor într-o groapă purtată permanent ca o pecete a exilului interior, contaminat de fiorii morbizi și latenți ai morții. Trupul poetic, el însuși un corp spectral, un ecran imens al proiecțiilor scripturale și orale se simte agasat de trăirea literei în propriile sale structuri abisale, pe când întâlnirea cu limbajul, întoarcerea, în acest context, a limbajului împotriva lui însuși induce o stare malativă incurabilă și o nebunie care polizează zonele interiorității și ale sensibilității poetice. Întoarcerea limbajului împotriva limbajului sedimentat în trupul poetului, care a făcut o fortăreață împotriva comunicării, iar poemul devine un colaj de notație „negru pe negru”.

Revolta împotriva vârstei „se șterge în om o cifră bătrână”, revolta împotriva timpului ființei: „stau în propria-mi vârstă/ ca într-un ștreang, ștreanguri sunt venele mele și propozițiilor [...] i se dă poeziei ca, mai apoi, în procesul revelației (în acordul unui psihism euforic, manifestat uneori în/ prin accente gnomice), aceasta să expulzeze existențe concrete, fragmente pantiene, ce istorisesc evenimente cu/ despre poet: „Se instalează în mine un om bătrân, [...] / deocamdată conviețuim, avem aceleași vicii, ne plac aceleași femei./ dar el crește din lucrurile la care renunț, în anumite momente./ când limbajul însuși are umbră, aud răsufări obosite/ și atunci spun:/ Dumnezeul meu mă digeră, Dumnezeului meu îi e foame,/ [...] e un ins direct[...], limbajele lui imediate sunt/ disprețul, dragostea și răzbunarea[...].”

Monolog al trăirilor construit pe interogații retorice, reflexie ce actualizează stări consumate în exces, discursul poetic, spațiu textual poliizotop, e un metatext, simptomatologie premeditată de instanța poetică în momentul în care poezia e corpul trăirilor autentice: „Azi m-a văzut cel cu totul altcineva./ mi s-a părut că așa este el: îmbătrânește, curând nu se va opune, va fi o tristețe să-l înving...” sau: „Nimicitorul are rădăcini în viețile ce nu se mai întorc”

Pe întreg parcursul existențial dominat de o conștiință artistică acută, eul liric va relaționa cu atmosfera, va tatonaa evenimentul consumat din cel puțin două motive, și anume: călătoria în lumi simultane trebuie totuși să aibă ca traseu o lume reală, esențială, de bază, la care să fie raportate celelalte lumi construite, „lumi intertextuale”, un fel de matrice care verifică noua gnoză spre impunerea ei între lumile posibile; respectiv, se revine în lumile familiare, la cotidian, pentru a-și

¹⁵ Muțenia corespunde unei stări de germinare a cuvintelor în ordinea revelării sensurilor poetice: „Tăcerea este un timp poetic omogen care strânge ca o menghină între două straturi și face să se despice cuvântul, nu atât ca un fragment de criptogramă, cât mai ales ca o lumină, un vid, o crimă, o eliberare.” (Roland Barthes, *op.cit.*).

verifica funcționalitatea raționamentelor în vederea intenției prospective. Poetul este predestinat să nască lumi concrete. Și, poate nu întâmplător, la Pantea, referindu-ne la poemele de dragoste, remarcăm dinamica unei semiotici a pasiunii filtrate printr-o expresie a trăirilor existențiale, menite să sustragă eul oricărei angoase și să-l exorcizeze într-un discurs asumat, suprapus aleatoriu reperelor unei vieți amoroase tumultuoase și depline: „Patimă atroce, de parcă lumina/ dinspre tine ar rămâne grea și te-ar lăsa,/ iar tu ai veni, te-ai apropia./ Mergem unul spre altul,/ încet, pe șoptite,/ două abisuri logodite.”

Poemul pantean nu va fi pur și simplu o calchiere a lumilor familiare eului, ci o reșezare din perspectiva atitudinii auctoriale: „Azi, mi-am văzut inima, bătea de tare departe,/ parcă nu era inima mea, alături, lângă un aparat sofisticat,/ doctoria cu ochi albaștri m-a lăsat să ascult o clipă/ ritmurile ei, am auzit mari șuvoaie și un șuier,/ se zbătea timpul în fluvii mari, chiar așa ar fi,/ a spus doctorița, dacă ne-am afla în mijlocul ei,/ de s-ar întoarce fiecare în inima lui, ar vedea subteranele/ de unde vine nimicitorul”. Discursul poetic pantean e relevant pentru jocul figuralului: acces tensional la inteligibil, o relansare a dinamicului ce conduce spre rostire, spre „a simți forța inaugurală a poemului”, cum subliniază poetul în interviu. În discurs, se observă o răsturnare formală, în care acesta își află resorturile autorității și puterii sale. Figuralul, proces estetic-semantic care condiționează reducerea discursului la puterea actualității, a realului, este de două ori „reprezentativ”, fiindcă reprezintă (imitativ) ceva din lume, re-prezentând (prezentând din nou) forma limbii.

În spațiul artificial, creatul sau realul e „un plus de memorie” ce urmează a fi depozitat într-o memorie colectivă prin limbajul poetic: viziunile realului produc un adaos de memorie – memoria prezentului. Este firesc ca, după parcursul existențial în spațiile familiare printr-o „joie de vivre” a reduplicării faptelor esențiale petrecute, sens care acoperă și livrescul, conștiința perceptivă să adauge, paradoxal, un univers din viitor: Logosul, Poezia. „Scrisul înseamnă intuiție, remarcă Pantea. Și intuiția este acea dimensiune a spiritului nostru care totalizează ființa, adică intuiția este integratoare. [...] vreau să trăiesc intuiția ca pe o totalizare a ființei mele care presupune clipa de aici, clipa de acum, clipa posibilă, presupune nopțile mele, percepțiile mele, gândirea mea, memoria și imaginea mea. Tot.”

Noutatea panteană constă în obsesivul monolog al conștiinței în asumarea responsabilizării scrisului: „A scrie poezie presupune o maximă responsabilitate existențială” (interviu), odată ce „inteligenta ce își proclamă propriul om responsabil” (Schiller, 1989). Mai mult: „poetul are o responsabilitate ontologică” (Pantea, în interviu). Alegoria traseului existențial poetic nu mai respectă construcția lineară, clasică, rețeaua referențială a textului fiind solidară cu intenția auctorială: închiderea și rămânerea pe loc a spațiilor familiare. „Înclinația spre excesele trăirii și voluptății dă și o sugestie de pustiu. Pentru că, dincolo de voluptate, e nimicul, e neantul.” – se confesează poetul.

Cartea de poezie o încheie cu un poem-rugăciune (în volum, sunt trei „rugăciuni”: trei poeme, opțiune rostită de Aurel Pantea atât prin experiențele trăite în ultimele cărți, cât și prin atitudinea unui bun creștin: „Natura creștină care mă determină spune că există un singur adevăr. Iar calea spre acest adevăr e cea a rugăciunilor canonice sau necanonice. [...] Aș vrea ca poezia mea să atingă sensul rugăciunii. Ce am trăit eu în ultimele două, trei cărți, este o experiență a traversării infernului, o expiere a răului, la capătul căreia nu-mi rămâne decât să mă rog”: „Nu mai știu, Doamne, de unde să încep, ce pot să-ți spun,/ mesaje știute, păcate, n-am proiecte, Doamne, am păcate/ am proiecte inverse, nu ăsta e păcatul, Doamne, nu ăsta e răul./ Doamne, uită-te la mine și râzi, sunt rezident într-o patrie inflamată de mesaje,/ din guri deschise nu mai învie decât propozițiile [...] / Doamne, sunt îngropat, din lăuntru meu urcă spre ceruri/ bestia învingătoare.”

Dorința de a scrie poeme-rugăciuni, în care poetul să se confeseze, e conturată ca artă poetică: „Aș vrea ca ultimele cărți pe care le scriu să fie cărți de rugăciune”.¹⁶ Și iată unul dintre cele mai reușite poeme-rugăciune, care, alături de „Oda în nici un fel de metru” a lui Nichita Stănescu, poate fi considerat replică la „Oda” eminesciană: „Ca să pot muri liniștit, pe mine/ Mie redă-mă!” (Eminescu) // „Supuși cuvântului de verb mă rog, / du-mă odată din groaza vieții, / du-mă, du-

¹⁶ Pantea, Aurel, „Aș vrea ca ultimele cărți ...”, *Interviu citat*.

mă, / și nu mă mai pedepsi, / și mie nu mă mai redă-mă” (Stănescu)// Doamne, sunt aproape bătrân/ și încă n-am învățat să mor, / arta asta nu e niciodată desăvârșită” (Pantea).

Hermeneutica acestui din urmă poem al volumului oferă cheia lecturii *Nimicitorului*: certitudinea apropierei bestiei, căreia îi aduce un paradoxal „elogiu”: „Moartea pentru Tine, Doamne Isuse Hristoase, / e o chestiune clasată, face parte din inventarul problemelor/ rezolvate. Înainte de a cunoaște febrele ei, sudoarea de sânge, / pe care Tu ai cunoscut-o, eu Te iubesc, Doamne, / și cu partea din mine ce va muri, cu stratul gros de umanitate, / cu omul din mine care se va sfârși. Sunt sediul Tău precar, / Mântuitorule, păcatul a construit în mine multe/ fortărețe, în fiecare din acestea eu sunt soldat împotriva Ta, / în fiecare, voi muri luptându-mă cu Tine, nu întreb, / dar îmi pun problema nimicirii, ce se va întâmpla, Doamne, / cu partea din mine, care Te iubește și va cunoaște nimicirea, / și totul mi-e foarte aproape/ Doamne, sunt aproape bătrân/ și încă n-am învățat să mor, / arta asta nu e niciodată desăvârșită”. Poemul-rugăciune e un discurs meditativ asupra trupului, subiect tabu al poemului pantean, trup-„sediul precar” al unui Dumnezeu al iubirii care oferă, la schimb, „nimicirea”, proces adulat de *nimicitorul*, pe care conștiința poetică agresată de insinuarea morții ca iminență a unei indeterminabile plecări îl va ignora, se va elibera, insistând pe o artă a morții: a trăi sub/ cu spaimile și spasmele dinăuntru ființei. Lirismul lui Aurel Pantea devine religios, cu formule poetice inovatoare, dând girul că există o ancoră ce încă ține poetul la mal, ferit de derizoriul mării înșelătoare a unei voluptăți și instinctualități nefaste.

Moartea este un teritoriu al captivității. Notația obiectivă, patetică, împinge tiparele temporalității până la dedublare, desface și reducere: „Și timpul nu va mai dura, și se va despărți/ de sine, și va rămâne sinele său, și acolo se va urla/ într-o imagine mare, / acum, el stă cu sinele său, ca o femeie care, în cele din urmă, / acceptă, stă cu sinele său încărcat de săni.” Sub timp, *Nimicitorul* își întetește adversitatea și se înverșunează să nimicească și ultimele reminiscențe ale unei existențe frânte de vicii și bătrânețe, care are ca ultim efect substituția: „Din nervi încălciți ies fețe neterminate, / o stea umedă le împinge. Fără concesie/ suntem înlocuiți” - metafora „stelei umede” sugerând fecunditatea pe care o exercită moartea asupra lumii, săvârșind crima și făcând netăgăduit „înlocuirea”.

Bestial e sentimentul morții, pe care îl porți cu tine până la obsesie: iată *Nimicitorul* și „urmele bestiei” – „Dumnezeul meu face zi de zi/ exerciții de moarte și înviere pe pielea mea, ia eu îl iubesc de nu mai pot [...] / el știe că nimicul meu/ e sămânța nimicitorului care vrea să mă știe mut.”

Nimicitorul pare să dețină secretul unei sustrageri din sfera de acțiune a morții, însă prețul triumfului este compromis, căci sacrificiul presupune renunțarea la poezia ce-i aparține, la propriul trup care tocmai renaște în text. Fiind o cerință supremă, poetul se consolează cu promisiunea profetică a vieții de dincolo, făcută de către Katia, înțeleasă ca o abolire a timpului obiectiv și o conlucrare în vederea unei ultime reveniri eshatologice: ultima propoziție fiind salvatoare, o revenire la sensurile originare ale cuvântului, o esențialitate care cuprinde întreaga potențialitate creatoare a universului: „Și timpul nu va mai fi, nu va mai fi, va rămâne/ doar această propoziție și un câmp mare, vorbirea ultimă/ pe un mare câmp, vorbirea ultimă, străduindu-se, / vom lucra, vom povesti despre ce a fost, ne vom odihni, / vom lucra, spune Katia, precum Sonia din limbajul ultim, / vom lucra, ne vom odihni.”

În atitudine, poetul rămâne un romantic! Spiritul își continuă aventura existențială. Iată cum are loc concentrarea poetică asupra *Nimicitorului*, care își potolește foamea existențială devorându-se pe sine: „După întâlnirile cu nimicitorul nu mai ai chip, / porți doar un nume și te transformi cu totul/ într-o limbă necunoscută, / o limbă vorbită de razele uraniului, / nimicitorul aplaudă, moare de răs în propriile lui aplauze, / se uită la inima mea, asta face mereu, se uită la inima mea/ cu razele uraniului”

Trupul poetic la Aurel Pantea primește, așadar, două conotații: pe de-o parte, scriitura însăși, ca act creator de poezie, și, de aici, paradoxala scriitură poetică, în sensul în care scriitorii moderni se raportează timorat la o astfel de instanță, căci violența rupturii și dislocării atrage însăși existența coerentă a cuvintelor în menghina distrugerii până la agrafie, iar pe de altă parte, obsesia corporalizării poeziei devenită însuși trupul poetului, respectiv obiectivarea poeziei în trupul acestuia, somatografie. Ambele instanțe sunt posibile variante interpretative ale *obsesivului trup poetic* la Aurel Pantea, căci scrisul și imputarea scrisului la poet sunt două circumstanțe oscilatorii, o pendulare între viață și moarte, între poezie și realitate.

Imaginarul său poetic se fundamentează pe tensiuni lirice provenind din trei zone diferite de explorare a realității poetice: cu un fond livresc bine stăpânit, se confruntă resentimentarul(-om) și

poetul, în disputarea întâietății, anihilându-se într-o permanentă replicare: Poetul și Poezia. În acest discurs literaturofag, în care poezia devine un text care îngurgitează ființa și se convertește într-un limbaj poetic efervescent și transparent, variabilele sunt, de asemenea, trei, iar acestea se raportează la instanțele dominante identificate de Iulian Boldea drept generatoare de tensiune lirică în poezia lui Aurel Pantea: „o instanță a fiziologiei, a corporalității și visceralității, o instanță a apelului la divinitate, la sacru și o instanță a textului, bazată pe instinctul autoreferențial”¹⁷.

Aurel Pantea este un poet al concretului, ce prezintă într-o viziune obiectivată starea de spirit, căci nici faptul că-și transformă poezia în rugăciune, nici faptul că insinuează sentimentul iubirii ca singură posibilitate de evadare din iadul în care este închis nu-l face mai metafizic, mai spiritual. Iadul sau abisul magmatic ce-l presimte în ființă îi revelează toate inadvertențele umanității în detalii ce potențează nimicul și dau naștere *Nimicitorului*. Imaginea lui este una cât se poate de concretă, deși, pentru Pantea, *Nimicitorul* este tot ceea ce nu este și ar trebui să fie, este pierderea, abandonul, absența, nimicul acolo unde ar trebui să fie totul, iar rugăciunea poetului este, astfel, discursul ultim al ființelor segregate de spiritualitate.

Bibliografie

De autor:

Pantea, Aurel, *Nimicitorul*, Editura Limes, Florești-Cluj, 2012.

Pantea, Aurel, „Fragmente despre indeterminat”, în *România literară*, nr. 44/2011, p. 20.

Pantea, Aurel, „Înclin să cred că, din iubire, divinitatea căreia mă adresez în poezie, Iisus Christos, mă înțelege și îmi seamănă”. Interviu realizat de Iulian Boldea în *România literară*, Ediția XII, anul XLVI, Nr. 8/21 februarie 2014.

Pantea, Aurel, „Aș vrea ca ultimele cărți pe care le scriu să fie cărți de rugăciune”, Interviu realizat de Dia Radu pentru *Formula AS*, nr. 998/ 2011.

Pantea, Aurel, „Dacă ar fi o confesiune într-un act poetic, n-aș mai scrie, dar tot scriu și tot ratez!”, Interviu realizat de Ion Mihai Ionescu, pentru *Rețeaua literară*

<http://reteaua-literara.ning.com/profiles/blogs/interviu-cu-poetul-aurel>.

Critică:

Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii*, traducere de Al. Cistelean, Editura Cartier, Chișinău, 2012.

Boldea, Iulian (coord.), *Aurel Pantea. Ultimul taliban (Poetica neantului)*, Editura Arhipelag XXI, Târgu-Mureș, 2014.

Buda, Dumitru-Mircea, „Poetul în infernul memoriei”, în *Cultura*, nr. 471/ 12 iunie 2014.

Cistelean, Al., *Diacritice*, Editura Curtea Veche, București, 2007.

Cistelean, Al., „Ultimul taliban (*Negru pe alb*)”, Revista *Cultura* nr. 220 / 2009.

Crăciun, Gheorghe, *Pactul somatografic*, în *România literară*, Nr. 133/8 septembrie 2002.

Gorban, Paul, *Poezia și postmodernismul românesc: Generația '80 și Mircea Cărtărescu*, pe <http://www.poezie.ro/index.php/article/13982532/index.html>.

Terian, Andrei, „*Negru pe negru*”, în *Ziarul Financiar - Ziarul de Duminică*, 19 aug. 2013.

¹⁷ Iulian Boldea, „Argument” în *Aurel Pantea. Ultimul taliban (Poetica neantului)*, Editura Arhipelag XXI, Târgu-Mureș, 2014, p. 11.